

The Role of System Leadership in Enhancing the Effectiveness of the Islamic Republic of Iran's Public Diplomacy through Credibility Enhancement

Mohammad Sotodeh¹, Ruhollah Shakeri², Mohammad Ali Sadeghzadeh³

¹ Associate Professor, Department of International Relations, Bagher al-Olum University, Qom, Iran. msotode@yahoo.com

² Associate Professor, Farabi College, University of Tehran, Tehran, Iran. shaker.r@ut.ac.ir

³ PhD, Department of Islamic Revolution of Iran Studies, Islamic Education University, Qom, Iran (**Corresponding author**). Tm.sadeghzadeh@yahoo.com

Abstract

Establishing sustainable and purposeful communication with foreign audiences to elucidate and safeguard the principles, values, and objectives of the Islamic Revolution and the policies of the system, under the guidance of the wise statements and positions of the Leader of the Revolution, has consistently reinforced the country's public diplomacy. In this context, the present study aims to address the question: "What is the role of system leadership in enhancing the effectiveness of the Islamic Republic of Iran's public diplomacy through credibility enhancement?" The research employs a descriptive-analytical method and is based on the hypothesis that the system's leadership, considering its position within the country's political-legal structure and the existing capacities in the discourse of the Islamic Revolution, has played a guiding and credibility-enhancing role in the country's public diplomacy to secure national interests and Islamic benefits. The system's leadership has effectively contributed in both affirmative and preventive manners to the formation of a realistic mental image of pure Islam and the objectives of the Revolution on one hand, and to the prevention of distortions and negative mental images of the Revolution's messages on the other. If the effectiveness of public diplomacy is contingent upon the credibility of the message sender and its content, the system's leadership is not only considered the most significant pillar of credibility as the originator of the message but also the content of the message itself is derived from the Islamic, intellectual, and ideological foundations of the system's leadership. Furthermore, the acceptance and reception of the leadership's message by audiences and public opinion, especially among oppressed nations, indicate the central role and position of the system's leadership in public diplomacy.

Keywords: System Leadership, Public Diplomacy, Anti-Arrogance, Islamic Resistance, Justice-Seeking, Human Dignity, Islamic Awakening, Islamic Human Rights.

Received: 2024-04-28 ; Received in revised form: 2024-06-01 ; Accepted: 2024-06-27 ; Published online: 2024-09-29

<https://doi.org/10.22034/sm.2025.555296.1892>

© the authors

<http://sm.psas.ir>

Article type: Research Article

Publisher: Political Studies Association of the Seminary

نقش رهبری نظام در افزایش کارآمدی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران از طریق اعتباربخشی

محمد ستوده^۱، روح‌الله شاکری^۱، محمدعلی صادق‌زاده^۲

^۱ دانشیار، گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه باقرالعلوم(ع)، قم، ایران (نویسنده مسئول). msotode@yahoo.com

^۲ دانشیار، دانشکدگان فارابی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. shaker.r@ut.ac.ir

^۳ دکتری، گروه مطالعات انقلاب اسلامی ایران، دانشگاه معارف اسلامی؛ و عضو انجمن مطالعات سیاسی حوزه، قم، ایران. Tm.sadeghzadeh@yahoo.com

چکیده

برقراری ارتباطی پایدار و هدفمند با مخاطبان خارجی به منظور تبیین و صیانت از اصول، ارزش‌ها، اهداف انقلاب و سیاست‌های نظام در پرتو بیانات و مواضع حکیمانه رهبری انقلاب همواره مقوم دیپلماسی عمومی کشور بوده است. در این راستا، هدف پژوهش حاضر پاسخ به این سوال است که: «نقش رهبری نظام در افزایش کارآمدی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران از طریق اعتباربخشی» چیست؟ روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و بر این فرضیه استوار است که رهبری نظام با توجه به جایگاه خود در ساختار سیاسی-حقوقی کشور و ظرفیت‌های موجود در گفتمان انقلاب اسلامی، نقش جهت‌دهی و اعتباربخشی به دیپلماسی عمومی کشور به منظور تأمین منافع ملی و مصالح اسلامی را داشته است. رهبری نظام به دو شیوه ایجابی و سلبی نقش مؤثری را در شکل‌گیری تصویر ذهنی واقعی از اسلام ناب و اهداف انقلاب از یک‌سو و جلوگیری از کژتابی‌ها و تصاویر ذهنی منفی از پیام‌های انقلاب از سوی دیگر داشته است. اگر کارآمدی دیپلماسی عمومی را منوط به اعتبار فرستنده پیام و محتوای آن بدانیم، رهبری نظام نه تنها مهم‌ترین رکن اعتباربخش به عنوان مبدأ پیام محسوب می‌شود، بلکه محتوای پیام نیز نشأت گرفته از مبانی اسلامی، فکری و اندیشه‌ای رهبری نظام می‌باشد، همچنین اقبال و پذیرش پیام رهبری از سوی مخاطبین و افکار عمومی، بویژه ملل تحت ستم، بیانگر جایگاه و نقش محوری رهبری نظام در دیپلماسی عمومی محسوب می‌شود.

واژه‌های کلیدی: رهبری نظام، دیپلماسی عمومی، استکبارستیزی، مقاومت اسلامی، عدالت‌خواهی، کرامت انسانی، بیداری اسلامی، حقوق بشر اسلامی.

استناد به این مقاله: ستوده، محمد؛ شاکری، روح‌الله؛ صادق‌زاده، محمدعلی (۱۴۰۳). نقش رهبری نظام در افزایش کارآمدی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران از طریق اعتباربخشی. *سیاست متعالیه*، ۱۲(۳): ص ۲۴۹-۲۶۸. <https://doi.org/10.22034/sm.2025.555296.1892>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۹؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۳/۱۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۰۸

© the authors

<http://sm.psas.ir>

نوع مقاله: پژوهشی

ناشر: انجمن مطالعات سیاسی حوزه

۱. مقدمه

از جمله ابعاد مهم در دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران، اعتبار داشتن پیام‌ها و اهدافی است که ایران اسلامی در خارج از مرزها دنبال می‌کند. با وقوع انقلاب اسلامی و فرصت‌های فراهم‌شده در عرصه جهانی، ایران توانست براساس ایدئولوژی اسلامی و اندیشه سیاسی رهبری نظام در قالب اهداف فراملی به برقراری ارتباطات هدفمند، پایدار و سازنده در سطح دوجانبه و چندجانبه با سایر ملت‌ها و دولت‌ها بپردازد و با تبیین سیاست متعالیه و راهبردهای آن، به صدور معنوی انقلاب اسلامی اقدام نماید. چنانچه امام خمینی، در دیدار با کارکنان بخش زبان‌های خارجی رادیو و تلویزیون می‌فرماید: «اسلام مرز ندارد و آنان که بر ضد ما تبلیغ می‌کنند، از اسلام می‌ترسند» (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱۰، ص ۱۷). از این رو، هرچقدر میزان اعتبار، اقتدار و عزت یک کشور در میان سایر ملت‌های جهان بیشتر باشد؛ به همان میزان اهداف، ارزش‌ها و سیاست‌های آن کشور از سطح بالایی از پذیرش عمومی برخوردار خواهد شد. بنابراین، توجه به فرستنده پیام، محتوی پیام، ابزارهای انتقال پیام و مخاطبان پیام، به‌عنوان منابع مستقل، رابطه مستقیم با تأمین منافع ملی یک کشور و اعتباریابی سیاست‌های آن در عرصه جهانی دارد.

بر این اساس، اعتبار^۱، منشأ تعیین‌کننده و منبع با اهمیت قدرت نرم محسوب می‌شود (عطایی و همکاران، ۱۳۹۰: ص ۱۹۳). دولت‌ها در عصر اطلاعات و ارتباطات با بهره‌گیری از رسانه‌های خبری، سازمان‌های غیردولتی و کمک‌های بشردوستانه و حمایت‌گرایانه، سعی در توصیف، تثبیت و تعمیق اعتبار کشور خود در میان سایر ملت‌ها و دولت‌ها دارند. در این میان، رهبری نظام برحسب جایگاه و مسئولیت خود در قانون اساسی، با تعیین و جهت‌بخشی به سیاست خارجی و تبیین اصول و اهداف آن، همواره در اعتباربخشی به پیام‌ها و کنش‌های سیاست خارجی ایران، نقش حیاتی را داشته است.

به عبارت دیگر، ترسیم اهداف و منافع کلان سیاست خارجی در ارتباط با جهت‌گیری‌های کلان سیاست خارجی است؛ که با تأیید رهبری نظام، حدود و ثغور آن، مشروعیت و اعتبار می‌یابد و نقش تعیین‌کننده‌ای در ارائه تصویر مثبت از اسلام، انقلاب اسلامی و چهره نظام جمهوری اسلامی ایران در میان مخاطبان خارجی و افکار عمومی دارد و با کاربست آن در مجاری دیپلماسی عمومی، نقش مؤثری در اعتباربخشیدن به اصول سیاست خارجی، اهداف فراملی ایران و مدیریت تصویر در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی ایفاء می‌نماید.

۲. چارچوب مفهومی: بهره‌گیری از ادبیات نظری دیپلماسی عمومی

در این بخش به تعریف دیپلماسی عمومی، قدرت هوشمندانه و شیوه‌های ارتباطی در آن پرداخته می‌شود. **دیپلماسی عمومی:** دیپلماسی عمومی، دربرگیرنده اقدام مدنی^۱ از قبیل جنبش‌های اجتماعی، برنامه‌های مبادله فرهنگی و نقش‌آفرینی سازمان‌های غیردولتی نیز می‌باشد. دیپلماسی عمومی، اساساً شکلی از مدیریت تصویر ملی^۲ است؛ که همه تلاش‌ها برای جذب قلوب و اذهان دیگران، چه با ابزارهای رسمی و چه با ابزارهای غیررسمی را دربرمی‌گیرد (گاس و سیتز، ۱۳۹۰: ص ۴۱۳-۴۱۲). این مسیر با افزایش تبادلات مردم با مردم به صورت مجازی، از مرزهای ملی فراتر رفته و باعث افزایش مشارکت عموم مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاست خارجی شده است (Snow & Taylor, 2009: p. 6). به‌گونه‌ای که مفهوم دیپلماسی عمومی در حال تحول و تکامل است و به‌طور قابل توجهی به اهمیت قدرت نرم، رسانه‌ها و روابط بین‌الملل تأکید دارد (Kim, 2015: p. 2). از این‌رو، دیپلماسی عمومی، یک راهبرد ارتباطی ویژه و هدفمند است؛ که بر نتایج کوتاه‌مدت و بلندمدت متمرکز است و درصدد ساخت تصویری مثبت از یک کشور نزد افکار عمومی خارجی بوده که منبع اساسی آن، قدرت نرم می‌باشد (آشنا و جعفری هفت خوانی، ۱۳۸۶: ص ۱۸۷). چنانچه از دیدگاه ارنست ویلسون ایجاد چارچوب سیاسی مناسب برای اعمال قدرت هوشمندانه در دیپلماسی عمومی نوین، نیازمند توجه به چند عامل است: ۱. هدف‌محور؛ ۲. توان‌محور؛ ۳. بستر‌محور؛ ۴. استفاده از ابزار مناسب؛ ۵. توازن‌مندی (سجادپور و وحیدی، ۱۳۹۰: ص ۸۸). بر این اساس، دولت‌ها از طریق به‌کارگیری دیپلماسی عمومی، به دنبال آن هستند که تصور و برداشت‌های مردم دیگر کشورها را در سه بُعد «مدیریت اخبار و اطلاعات»، «ارتباطات راهبردی» و «روابط درازمدت» تحت تأثیر قرار دهند (رحمانی، ۱۳۹۴: ص ۷۶). از این منظر، دیپلماسی عمومی، ارتباطات معطوف به منافع ملی یک کشور از طریق ارتباط با افکار عمومی و سایر ملت‌ها است؛ که در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت بر تأمین منافع ملی، اعتباربخشی به سیاست خارجی و تصویر مطلوب آن کشور تأثیر مثبت دارد. با توجه به اینکه ایدئولوژی اسلامی، ترسیم‌کننده اهداف عالی و فراملی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است (ستوده، ۱۳۸۶: ص ۹۵)؛ از این‌رو، در تأکید بر چگونگی تغییر و اصلاح نظام و نظم مستقر بین‌المللی قرار دارد (دهقانی فیروزآبادی و رادفر، ۱۳۸۹: ص ۱۵۹). در همین راستا، ماهیت اسلامی انقلاب ایران توانست پیام جهانی خود را در قالب گسترش حاکمیت الهی، حفظ کرامت انسانی و حمایت از مردم مسلمان منطقه و مظلومان جهان

1. Civic Action

2. National Image Management

طنین افکند. با توجه به مطالب مطرح شده، رهبری نظام در تبیین و تفسیر و اعتباربخشی به اهداف فراملی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، براساس نظام معنایی برگرفته از مکتب اسلام نقش مؤثری دارد. چنانچه جهت‌دهی به اهداف و تطبیق آن با مصادیق عینی و واقعیت‌های موجود در جهان معاصر، از الزامات دیپلماسی عمومی موفق در عرصه‌ عرضة توانمندی‌های اقناعی و اعتباری است.

۳. نقش رهبری نظام در افزایش کارآمدی دیپلماسی عمومی از طریق اعتباربخشی

اعتبار پیام و کنش در دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی از اهمیت زیادی برخوردار است. اینکه پیام انقلاب و اهداف سیاست خارجی چگونه و توسط چه مقام یا فردی تبیین و تفسیر شود، بر میزان اعتبار و قدرت نفوذ آن تأثیر فراوانی دارد. امروزه با توجه به اهمیت یافتن افکار عمومی در برقراری ارتباطات و تعاملات گفتمانی و سیر تحولی و تداومی آن، دیپلماسی عمومی از ابزارهای مؤثر و کارآمدی است که جهت پیشبرد اهداف سیاست خارجی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. جریان انقلاب اسلامی، قرائت و خوانشی متفاوت از روابط ایران با سایر دولت‌ها و ملت‌ها، کنش‌گران منطقه‌ای و جهانی در ساختار سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران فراهم ساخت و چهره‌ جدیدی به آن بخشید. از این منظر، سیاست خارجی به یکی از ارکان هویت‌بخش جمهوری اسلامی تبدیل شد و از کانون‌های مهم مطالعاتی پسانقلاب قرار گرفت (مشیرزاده، ۱۳۹۷: ص ۴۵). چنانچه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، ضمن حفظ موقعیت ملی، به وظایف و مسئولیت‌های فراملی و اسلامی نیز توجه دارد (غریاق زندی، ۱۳۸۷: ص ۲۹۲). نقطه عزیمت امام خمینی در نگرش به سیاست خارجی و داخلی، انسان و رفتار او است که بر تقویت باورها و ذهنیت عامه مردم و بیداری و آگاه‌شدن ملت‌ها جهت تحقق اهداف سیاست خارجی دولت اسلامی تأکید دارند (ستوده، ۱۳۷۸: ص ۲۷۴). در این میان، پرداختن به دیپلماسی عمومی در برقراری ارتباط با سایر ملت‌ها و افکار عمومی جهت تبیین اهداف انقلاب اسلامی و اعتباربخشی به مبانی، گفتمان‌ها، گزاره‌ها، راهبردها و سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌المللی، ضروری است.

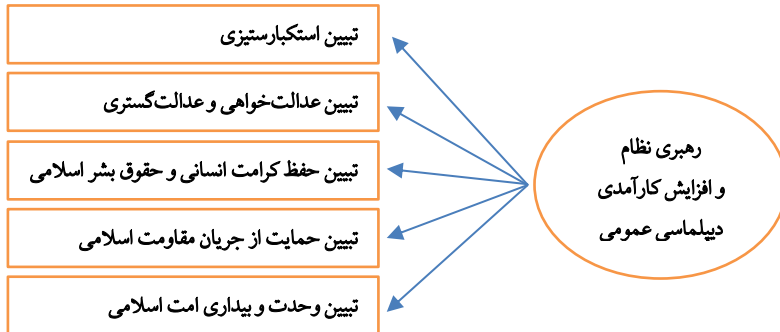
یکی از ابعاد اولیه و مهم در دیپلماسی عمومی، برساخت‌های^۱ کلیدی مرتبط با اعتبار است. اعتبار، نه تنها پدیده‌ای وضعیت‌مندانه^۲ و بافتاری^۳ است؛ بلکه تجسم‌بخش یک مؤلفه فرهنگی نیز به‌شمار می‌آید (گاس و

1. Construals
2. Situational
3. Contextual

سیتز، ۱۳۹۰: ص ۴۱۸، ۴۱۲). بنابراین، اعتبار را می‌توان یک سرمایه قدرتی نرم دانست؛ زیرا یک «منبع تشویق» است که می‌توان آن را در روابط جمعی، سرمایه‌گذاری کرد؛ تا پروسه جلب توافق دیگران را آسان‌تر کند (رینولد، ۱۳۸۹: ص ۷۲). همچنین آنچه در ارتباط با کارکرد اعتباربخشی در دیپلماسی عمومی باید مورد توجه قرار گیرد: اول: اعتبار، یک پدیده ادراکی مخاطب‌محور به‌شمار می‌آید. دوم: حفظ اعتبار، یک تلاش رو به تکامل محسوب می‌شود. سوم: اعتبار، وضعیت مند و مقید به فرهنگ است (هادیان و سعیدی، ۱۳۹۲: ص ۴۶). چهارم: گفت‌وگوی معنادار می‌تواند در درازمدت، اعتمادسازی کند (موسوی خورشیدی، ۱۳۹۴: ص ۷۷). چنانچه دلیل اصلی توانمندی دیپلماسی عمومی، تلاش برای به‌دست آوردن «اعتماد» در افکار عمومی است؛ که با انتشار اطلاعات درست، باورپذیری آن را نزد مخاطبان خارجی افزایش داده و اعتبارآفرینی می‌کنند (درخشه و غفاری، ۱۳۹۰: ص ۱۲). از این‌رو، ایجاد اعتبار و اعتماد در مخاطبین نقش مؤثری در موفقیت دیپلماسی عمومی و پیشبرد اهداف آن در بُعد سیاست خارجی دارد. در این میان، جمهوری اسلامی ایران در کنار اهداف حیاتی و ملی، به اهداف فراملی در قالب آرمان‌ها و ارزش‌های ایرانی-اسلامی نیز توجه دارد و براساس اصل تکلیف، بر خود لازم می‌داند تا در راستای مسئولیت‌گرایی، این اهداف را فراتر از مرزهای ملی دنبال کند. همچنین با توجه به بازتاب‌های منطقه‌ای و بین‌المللی انقلاب اسلامی ایران، اهداف فراملی را می‌توان در قلمرو اهداف بلندمدت بیان کرد که براساس ایدئولوژی اسلامی، خواهان تغییر وضع موجود هستند.

در این میان، نقش رهبری امام خمینی در وقوع انقلاب اسلامی ایران، در قالب سه چهره منحصر به فرد: ۱. ایدئولوگ انقلاب. ۲. فرماندهی انقلاب. ۳. زمامدار حکومت انقلابی و رهبری جامعه پس از پیروزی انقلاب (محمدی، ۱۳۹۲: ص ۴۶)؛ و همچنین جایگاه آن در ساختار سیاسی-حقوقی نظام جمهوری اسلامی ایران، برخوردار از شأن ولایت فقیه و مقام مرجعیت دینی، توانست نقش مهمی جهت تأثیرگذاری بر افکار عمومی مردم جهان، نخبگان، اندیشمندان و جوانان، به‌ویژه در جهان اسلام ایفاء کند؛ که با احیای اسلام سیاسی و بیداری اسلامی، بر اعتبار سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی ایران در عرصه داخلی و خارجی بیفزاید. در امتداد این روند، مقام معظم رهبری نیز از طریق بیانات و پیام‌ها، سیاست‌ها و راهبردها، مسئولیت‌های فراملی جمهوری اسلامی ایران را در عرصه جهانی تبیین می‌نمایند (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲). این مسئله، کمک مؤثری به افزایش اعتبار دیپلماسی عمومی نموده و همچنین دیپلماسی رسمی کشور را در نیل به اهدافش حمایت کرده است. از این‌رو، کسب وجهه و اعتبار بین‌المللی و دسترسی به قدرت نرم، از جمله اهداف مهم در دیپلماسی عمومی کشورها در حوزه سیاست بین‌الملل است (جوادی ارجمند، ۱۳۹۲:

ص ۱۶۳). بر این اساس، کسب اعتبار به یکی از منابع مهم قدرت‌ها تبدیل شده و رقابت بین کنش‌گران مختلف در این زمینه را تشدید کرده است (سجادپور و وحیدی، ۱۳۹۰: ص ۸۷). چنانچه دیپلماسی عمومی می‌تواند مأموریت خود را در زمینه پیشبرد منفعت ملی، با ابزارهای مستقیم (حمایت آشکار) و غیرمستقیم (چشم‌اندازسازی و ایجاد تغییر در قالب‌های فکری) به سرانجام برساند (پراتکانیس، ۱۳۹۰: ص ۳۰۰). در این میان، رهبر معظم انقلاب، پرداختن به جهاد تبیین، روشنگری و آگاهی‌بخشی و جهاد علیه تحریف و مقابله با توطئه دشمن در «تصویرسازی غلط» و «وارونه‌نمایی حقایق» را لازم و ضروری دانسته‌اند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۷/۱۲). بنابراین، رهبری نظام در پی برقراری ارتباطی پایدار و راهبردی از طریق داده‌های برگرفته از مکتب توحیدی اسلام، تلاش نمودند تا موجب تقویت نگاه و احساس مثبت مردمان کشورهای دیگر نسبت به ارزش‌ها و انگیزه‌های جمهوری اسلامی ایران گردند و این مسئله، در نتیجه پیوند با مخاطبان خارجی حاصل می‌گردد. در نمودار زیر به مهم‌ترین مؤلفه‌های افزایش کارآمدی دیپلماسی عمومی از طریق اعتباربخشی، به پیام‌های انقلاب و اهداف سیاست خارجی از منظر رهبری نظام اشاره شده است که علاوه بر تولید محتوا و تبیین آن، در ارائه تصویر واقع‌بینانه از مفاهیم اصلی مانند استکبارستیزی، عدالت‌خواهی، کرامت انسانی، جریان مقاومت و بیداری امت اسلامی به افکار عمومی ملت‌ها، نقش مؤثری داشته است.

نمودار ۱- رهبری نظام و اعتباربخشی به دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران

آنچه مسلم است اینکه، پیام‌ها و آموزه‌های انقلاب اسلامی طیف گسترده‌ای را دربرمی‌گیرد. این پیام‌ها و اهداف در قانون اساسی و اسناد بالادستی و اندیشه رهبران نظام وجود دارد؛ اما گزینش موارد فوق، از یک‌سو، مؤلفه‌های پایه و اساسی در تبیین انقلاب و اهداف سیاست خارجی است و سایر مؤلفه‌ها را نیز می‌توان در پیوند با آنها قرار داد و از سوی دیگر، آنچه در نزد افکار عمومی و ملت‌ها مورد خطاب دیپلماسی عمومی

است، می‌تواند معطوف به مؤلفه‌های پرکاربرد و تکرارپذیر باشد؛ که به هریک به‌صورت خلاصه پرداخته می‌شود:

۳-۱. تبیین استکبارستیزی

انقلاب اسلامی ایران به دلیل داشتن اهداف فراملی و ویژگی‌های منحصر به فرد گفتمانی، دگرگونی عمیق در ساختار نظام حاکمیتی کشور و تحولاتی نوین در عرصه سیاست خارجی ایران به وجود آورد. در این میان، گفتمان استکبارستیزی که براساس جهت‌گیری حاکمیت الهی و در راستای استقلال داخلی و حمایت از محرومان و مستضعفان جهان می‌باشد، در اندیشه سیاسی امام خمینی و مقام معظم رهبری نقش برجسته‌ای دارد؛ به‌گونه‌ای که تقابل جبهه حق علیه باطل در آن معنا می‌یابد. اتخاذ سیاست نفی وضعیت موجود در مناسبات قدرت جهانی و «هژمونی بین‌المللی» به‌صورت اعلامی و اعمالی توسط رهبری نظام، آغازگر رویکردی متفاوت، مستقل و مقتدر در دستگاه سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران بود (مشیرزاده، ۱۳۹۱: ص ۲۳۲). از این‌رو، جوهر این نوع عدم تعهد، استکبارستیزی و استعمارزدایی در چارچوب تعهدات ایدئولوژیک و انقلابی است که در قالب هدف غایی، استقرار نظم و نظام مطلوب اسلامی در عرصه سیاست خارجی تبلور می‌یابد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ص ۱۷۸). چنانچه امام خمینی، طریق مبارزه انبیاء را قیام بر ضد مستکبرین و قدرتمندان دانسته (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۶، ص ۳۰) و در جمع اعضای هیأت اعزامی از لیبی فرمودند: «ما از خدا می‌خواهیم که این نهضت اسلامی و نهضت انسانی سرمشق باشد، از برای تمامی مستضعفین و هشدار باشد بر مستکبرین» (همان: ص ۷۱). برای تحقق عملی آرمان استکبارستیزی، ایران به دنبال همکاری هدفمند و ائتلاف و اتحاد در میان نیروهای ضد هژمون در سطوح مختلف فردی، دولتی و غیرحکومتی بوده است (جعفری و قربی، ۱۳۹۲: ص ۱۵۹). همان‌گونه که امام خمینی در دیدار با سفير الجزایر، می‌فرمایند که ما این نهضت را یک نهضت ایرانی نمی‌دانیم، بلکه نهضت مستضعفین در برابر مستکبرین است (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱۰، ص ۷). رهبر معظم انقلاب نیز، تقابل دوگانه جدید «اسلام و استکبار» را پدیده برجسته جهان معاصر و کانون توجه جهانیان دانست (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲). اساساً رویکرد واگرایانه آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به نظام سلطه آمریکا، مبتنی بر خصایص بزرگ استکبار جهانی است؛ که «اتکای به عنصر تروریسم»، «صندیت با اسلام و قرآن» و «دستاویز قرار دادن حقوق بشر برای گسترش ظلم و جنایت در دنیا» را شامل می‌شود (عباس تبارمقزی، ۱۳۹۹: ص ۱۰۱). از این منظر، مواضع انقلاب نسبت به مسائل منطقه، حرکت‌های منطقه و قیام‌های منطقه

روشن بوده است. چنانچه رهبر انقلاب در دیدار سفرای کشورهای اسلامی فرمودند: «هرجایی که حرکت بر ضد استکبار و برای احقاق حق ملت‌ها است، حرکت مقبول و مورد حمایت ما می‌باشد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۰۲/۰۵). بر این اساس، استکبارستیزی جزو مفاهیم مقوم ماهیت و هویت انقلاب اسلامی از منظر امامین انقلاب می‌باشد که در چارچوب ایده‌آل‌ها و اهداف بلندمدت در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مورد توجه قرار می‌گیرد و براساس اصل نه شرقی و نه غربی، بر مقاوم‌سازی فرهنگی، استقلال و اقتدار ملی، مبارزه با استکبار جهانی و حمایت از ملت‌های تحت ستم؛ بر اعتباربخشی و منزلت‌افزایی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی در میان افکار عمومی و سایر ملت‌ها و دولت‌ها می‌افزاید.

۳-۲. تبیین عدالت‌خواهی و عدالت‌گستری

یکی از اهداف فراملی نظام جمهوری اسلامی ایران، تبیین و ترویج عدالت‌خواهی و عدالت‌گستری در عرصه بین‌الملل و در میان سایر ملت‌های جهان است. در اندیشه رهبری نظام، طرح عدالت‌تکوینی که منبث از دین مبین اسلام و حسن عقلی و فطری است؛ با عدالت‌توزیعی که برگرفته از سیره انبیاء و امامان معصوم (ع) می‌باشد، تلاقی نموده و به‌عنوان مفهومی بنیادین، معرف هستی و چیستی انقلاب اسلامی ایران در میان افکار عمومی و ملت‌های ستمدیده می‌باشد. این هنجار هویتی در اندیشه رهبری نظام، سیاست خارجی جمهوری اسلامی را در میان مخاطبان خارجی به‌عنوان یک کنش‌گر فعال و تجدیدنظرطلب می‌شناساند و بر دامنه اعتبار و کارآمدی دیپلماسی عمومی ایران می‌افزاید. چنانچه امام خمینی در بیان ویژگی‌های نظام جمهوری اسلامی ایران، «عدل» را سرلوحه تمام برنامه‌ها می‌دانند (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱۰، ص ۴۴) و در پیام به مسلمانان جهان به مناسبت کنگره عظیم حج، صدور پیام انقلاب اسلامی را آشنایی کشورهای اسلامی و مستضعفان جهان با اسلام و حکومت عدل اسلامی بیان می‌دارند (همان: ج ۱۹، ص ۴۵). این قاعده، هویت جمهوری اسلامی ایران را به‌عنوان یک عنصر عدالت‌گرا و یک واحد سیاسی عدالت‌جو شکل می‌دهد؛ که برخاسته از ایدئولوژی و آموزه‌های اسلامی است (دهقانی فیروزآبادی و وهاب‌پور، ۱۳۹۴: ص ۱۹۵). از این‌رو، امام خمینی بر زمینه‌سازی حکومت عدل و انصاف به‌جای حکومت‌های استعمارزده که اساس آن بر ظلم و چپاول است، تأکید دارند (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱، ص ۱۶۲). چنانچه ایشان، متحول‌کردن فرد و جامعه در مسیر کمال انسانی را مقدمه اجرای عدالت الهی در جامعه جهانی می‌دانند (دانشیار و اترک، ۱۳۹۰: ص ۲۵۳) که حاصل آن، اسلام فطری مبتنی بر عدل است (جمشیدی و درودی، ۱۳۸۹: ص ۱۸۷). در این میان، مقام معظم رهبری نیز عدالت را معیار حق و باطل بودن حکومت‌ها می‌دانند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹/۰۹/۱۰). و

طرفداری جمهوری اسلامی از ملت‌های مظلوم را آبروی نظام و از نقاط قوت آن دانسته‌اند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۳/۱۴). چنانچه آقای محمد عبدالسلام سخنگوی جنبش انصارالله یمن در دیدار با رهبر معظم انقلاب اشاره کردند: «ما ولایت شما را امتداد خط پیامبر اسلام (ص) و ولایت امیرالمومنین (ع) می‌دانیم و مواضع حیدری و علوی شما در حمایت از مردم مظلوم یمن را ادامه خط امام خمینی و مایه برکت و بسیار روحیه‌بخش می‌دانیم».^۱ صلح به مثابه یکی از دال‌های شناور این گفتمان، آنگاه مشروعیت می‌یابد که بر پایه عدالت تنظیم شود (پوراحمدی، ۱۳۹۴: ص ۲۸۵). بر این اساس، در منظومه فکری رهبری نظام، اصل عدالت همه رفتارهای جمهوری اسلامی را در تعامل با سایر ملت‌ها و کشورهای عدالت‌خواه شامل می‌شود.

۳-۳. تبیین حفظ کرامت انسانی و حقوق بشر اسلامی

یکی از اساسی‌ترین موضوعاتی که با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران تحقق یافت، تحول در نگرش متفاوت به ساحت انسان، مقام انسان و حقوق انسان بود و همچنین توجه به شرایط و قابلیت‌هایی که موجب کسب کرامت انسانی می‌شود. چنانچه در اصل ۲ قانون اساسی در بند ۶ آمده است: جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به: کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا. آنچه در پردازش کرامت انسانی مهم تلقی می‌شود، توجه به هر دو بُعد کرامت است: ۱. کرامت ذاتی-طبیعی، و ۲. کرامت اکتسابی (نجات ریزن و همکاران، ۱۳۹۴: ص ۱۳۵-۱۳۴). در بحث کرامت ذاتی می‌توان به آیاتی استناد کرد، از جمله، «انی جاعل فی الارض خلیفه» (بقره: ۳۰)، «و نفخ فیهِ من روحه» (سجده: ۹)، «و لقد کرمنا بنی آدم» (اسراء: ۷۰)؛ که نشان از جایگاه مخلوق در نزد خالق قادر و حکیم دارد. اما در بحث کرامت اکتسابی، با ایجاد محیطی سالم و معنوی با آموزش صحیح، همراه با تربیت اخلاقی- انسانی و اسلامی می‌توان انسان را به صراط مستقیم هدایت کرد؛ تا مصداق آئینه جمال الهی در میان سایر مخلوقات گردد. بعد سیاست خارجی نیز رهبری نظام همواره بر سعادت و تعالی بشر، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها، زندگی مسالمت‌آمیز و صلح‌جویانه تأکید دارند. چنانچه در اصل ۱۵۴ قانون اساسی آمده است: جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد. بنابراین، در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند. در این میان، امام خمینی نقش مهمی در معرفی اسلام و انقلاب اسلامی برای مخاطبان خارجی ایفاء نمود. به گونه‌ای که

مبانی معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی و روش‌شناسی امام خمینی، باعث غیریت‌سازی انسان در مکتب اسلام با انسان تک‌ساحتی در گفتمان‌های رقیب شد. از این‌رو، برتری انسان از سایر موجودات در اندیشه امام خمینی در دو بُعد ادراکات و غایات ادراکات قابل بررسی است (جمشیدی، ۱۳۸۸: ص ۱۶۱). چنانچه ایشان، تفاوت مکتب توحیدی با سایر مکاتب را در انسان‌سازی و جامعیت مکتب تربیتی پیامبران می‌داند (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۵، ص ۱۰۳). اسلام، انسان‌ساز است و غرب، نابودکننده انسانیت (همان: ج ۷، ص ۶۹). لذا در پیام به گورباچف، مشکل اصلی شوروی و غرب را دوری از فطرت اصیل خداجو بیان فرمودند (همان: ج ۲۱، ص ۶۷). بر این اساس، حقوق بشر اسلامی با تعریف از ماهیت حق کرامت، معنا می‌یابد؛ چنانچه می‌توان گفت: کرامت عبارت است از حق رعایت عزت نفس آدمی (میراحمدی و کمالی گوکی، ۱۳۹۳: ص ۳۱). لذا ایشان در مصاحبه با خبرنگار ژاپنی، به نقد عملی حقوق بشر غربی می‌پردازند که در خدمت ابرقدرت‌ها و در رأس آن آمریکا است و برای چپاول بشر درست کردند (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۲۱، ص ۲۳۷). همچنین مقام معظم رهبری در معرفی نظام اسلامی، آن را نظام انسانی، شرف و احترام به کرامت بشریت و نظام صلح و خیر دانست (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۰۳/۰۴). به‌گونه‌ای که هر جا ندای کرامت انسان بلند می‌شود، این ندای اسلام است (همان، ۱۳۹۲/۰۳/۱۷). بر این اساس در گفتمان اسلام سیاسی، کرامت انسانی به‌عنوان دال مرکزی حقوق بشر از منظر اسلام شناخته می‌شود و اصل توحید، تضمین‌کننده و منادی حقوق بشری است (ارغوانی پیرسلامی و دهقان، ۱۳۹۵: ص ۵۷). چنانچه رهبر معظم انقلاب می‌فرماید که حقوق بشر در سایه اسلام و حکومت اسلامی تأمین می‌شود؛ اسلام است که می‌گوید: «ان الحکم الا لله امر الا تعبدوا الا اياه» و این حکم، هر حاکمیت ظالمانه‌ای را نفی می‌کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۱۳). بر این اساس، برداشت و تعریفی که از کرامت انسانی و حقوق بشر اسلامی در اندیشه رهبری نظام مطرح می‌گردد، چهره‌ای ارزشمند و نافذ به نظام جمهوری اسلامی ایران در میان سایر ملت‌ها و دولت‌ها می‌بخشد که بیانگر اعتباری مستقل و ارزشمند است.

۳-۴. تبیین حمایت از جریان مقاومت اسلامی

وقوع انقلاب اسلامی ایران، برخلاف معادلات و بلوک‌بندی منطقه‌ای حاکم بر نظام بین‌الملل، منجر به ظهور و حضور قدرتمند ایران در منطقه خاورمیانه شد و بر شکل‌گیری و حمایت از جنبش‌های اسلامی و هسته‌های مقاومت، تأثیر به‌سزایی داشت. در این میان، رهبری نظام با فعال‌سازی مؤلفه‌های قدرت نرم و ایدئولوژی اسلام سیاسی در منطقه، با محوریت: سیاست حمایت‌گرایانه و پشتیبانی از فرهنگ مقاومت، ایثار،

ایستادگی، ظلم‌ستیزی و دفاع از مظلوم و جهاد در راه خدا و شهادت‌طلبی از یک‌سو، هویت‌بخشی و اعتباربخشی به انقلاب اسلامی ایران را توسعه بخشید و از سوی دیگر، توانست بر اهمیت نقش راهبردی جمهوری اسلامی ایران در ایجاد نظم و ثبات منطقه‌ای بیفزاید.

چنانچه امام خمینی، اصل ظلم‌ستیزی و سازش‌ناپذیری با دشمنان را به‌عنوان یک عامل اساسی و جهت‌بخش به ایستارها، تعهدات و رفتارهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران با سایر ملت‌های مسلمان، جریان‌ها و گروه‌های مقاومت برمی‌شمارد و در دیدار با اعضای شورای مرکزی حزب‌الله لبنان می‌فرماید که باید در مقابل ابرقدرت‌ها مقاومت کرد... و دفاع از مملکت اسلامی، دفاع از نوامیس مسلمین و دفاع از همهٔ حیثیات مسلمین لازم است (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۲۰، ص ۱۸۳). همچنین در پیام برائت به زائرین بیت‌الله‌الحرام نیز فرمودند: «من با اطمینان می‌گویم اسلام ابرقدرت‌ها را به خاک مذلت می‌نشاند و سنگرهای کلیدی جهان را فتح خواهد کرد» (همان: ص ۱۰۹). منطق امام خمینی منطق انجام وظیفه و تکلیف‌گرایانه شرعی است که در آن انجام وظیفه به‌مثابه نفس موفقیت و پیروزی پیش‌بینی شده است (برزگر، ۱۳۹۱: ص ۱۵۹). بر این اساس، مقاومت از قدرت تولید می‌شود و میزان و چگونگی مقاومت در تقابل بین قدرت و مقاومت بسیار تعیین‌کننده است (هاشم‌پور و همکاران، ۱۴۰۰: ص ۴۵). از این رو، می‌توان مهم‌ترین پیامد انقلاب اسلامی را چالش در برابر هژمونیک‌گرایی و سلطهٔ جهان غرب بر مناطق پیرامونی خود در نظر گرفت (داوند و همکاران، ۱۳۹۷: ص ۸۴). چنانچه دکتر عاطف موسوی، مدیر سابق شبکه المنار می‌گوید: «امام خمینی عوامل قدرت مردم لبنان را آشکار ساخت؛ ... تجلیل از کرامت امام خمینی یعنی تجلیل از کرامت مسلمانان، بلکه همهٔ مظلومان و مستضعفان جهان».^۱ چنانچه رهبر معظم انقلاب الگوی عملیاتی مقاومت اسلامی را براساس «کن للظالم خصما و للمظلوم عونا» دانسته و در بیانیهٔ گام دوم، بر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقهٔ غرب آسیا و حمایت از محور مقاومت در سراسر منطقه، اشاره می‌نماید (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲). همان‌گونه که فرمودند: «در قضیه مقاومت؛ آمریکایی‌ها تصمیم گرفتند ریشه مقاومت را در غرب آسیا بکنند؛ ما ایستادیم ... امروز برای همه دنیا ثابت شده است که می‌خواست و نتوانست و ما خواستیم و توانستیم» (همان: ۱۳۹۶/۱۱/۱۹). چرا که مقاومت به خودی خود چرخه‌ای مولد ایجاد کرده و هر مقاومت، مقاومت‌های بعدی را باز تولید می‌کند. به‌گونه‌ای که یکی از اهداف مقاومت را می‌توان تولید مقاومت برشمرد (افتخاری و حکیمی، ۱۳۹۹:

ص ۲۲۰). چنانچه «شیخ غازی حنینه» رئیس هیأت امنای تجمع علمای مسلمین لبنان نیز در گفت‌وگو با حوزه می‌گوید: «ایران، محور توازن بین‌المللی است ... ایران از طریق حمایت از ملت‌های اسلامی و عربی در عرصه سیاست خارجی به‌ویژه در رابطه با آرمان فلسطین، توانسته واقعیت خود را تحت نظارت ولایت فقیه نشان دهد».^۱ با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، پیروزی انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان نماینده‌گفتمان اسلام سیاسی در اندیشه و راهبرد رهبری نظام، سبب شد که در ژئوپلیتیک محور مقاومت در منطقه تغییر و تحولات اساسی رخ دهد و نقش ایران را در ایجاد امنیت پایدار و ثبات منطقه‌ای در میان افکار عمومی برجسته سازد.

۳-۵. تبیین وحدت و بیداری امت اسلامی

در اندیشه سیاسی امامین انقلاب، توجه به مسئله اتحاد جهان اسلام بسیار با اهمیت و تأثیرگذار بر جهان اسلام، تقویت قدرت کشورهای اسلامی و بسترساز نظم نوین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به‌شمار آمد. بر این مبنا، اصل ۱۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، همه مسلمانان جهان را به حکم آیه کریمه «ان هذه امتکم امه واحده و انا ربکم فاعبدون»، «امت مسلمان» نام می‌برد و اصل ۱۵۲ نیز بر حمایت و دفاع از حقوق همه مسلمانان در جهان بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی تأکید دارد. بر این اساس، وجود زمینه‌های همگرایی و تعاملات سازنده و پایدار در موضوع وحدت و بیداری امت اسلامی موجب شد تا رهبری نظام همواره در آثار، بیانات و توصیه‌های خویش به علما، روشنفکران، جوانان، مقامات و شخصیت‌های سیاسی و آحاد امت اسلامی، بر شکل‌گیری وحدت جوامع اسلامی با استفاده از ظرفیت‌ها و فرصت‌های موجود و دوری جستن از تفرقه و چالش‌های واگرا، نقش فعالی در این شرایط جدید ایفاء نمایند. به این ترتیب، مرز جامعه اسلامی عقیده و ایمان است و اصولاً با مرزهای جغرافیایی مصطلح، قابل مقایسه نیست (حمزه‌پور، ۱۳۹۰: ص ۲۶۹). لذا، رویکرد رهبری نظام به سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، رویکرد جهان‌شمولانه و جهان‌گرایانه است. چنانچه امام خمینی در پیام به زائرین بیت‌الله الحرام فرمودند: «به‌پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام، مجتمع شوید و دست از اختلافات بردارید» (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱۳، ص ۸۳). از این منظر، وحدت و بیداری اسلامی یکی از مهم‌ترین ارزش‌های اسلامی است که از دیدگاه امام خمینی قابلیت تبدیل به ساخت قدرت نرم را در جهان اسلام دارد (رجبی، ۱۳۹۸: ص ۶۵). همان‌گونه که خاطر نشان فرمودند: «امروز منافع همه کشورهای اسلامی به هم پیوند خورده است. اگر چنانچه اختلافی بین

ملت ایران با ملت‌های دیگر بیفتد؛ این به ضرر همه‌مان است. مسلمین باید هوشیار باشند که امروز مثل دیروز نیست» (امام خمینی، ۱۳۶۹: ج ۱۳، ص ۲۳). در سیره نظری و عملی رهبر معظم انقلاب نیز شناخت و اجرای الگوهای همبستگی در راه ایجاد و تقویت وحدت امت اسلامی می‌تواند گام مؤثری در اعتباربخشی به اهداف فراملی و دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران باشد. چنانچه معظم‌له فرمودند: «ما از اول انقلاب تا امروز دائم دست دوستی را به سمت ملت‌ها و دولت‌های مسلمان دراز کردیم؛ دعوت کردیم به اتحاد، به وحدت، به ایستادگی در مقابل توطئه‌های دشمن» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۵/۱۱). از این‌رو، هم‌گرایی مستلزم نهادهای فراملی است که تعاملات مهم را اداره کنند. هم‌گرایی همچنین مستلزم تعهد و پابندی به هنجاری‌های گسترده‌تری در بسیاری از بخش‌ها است، تا جامعه امنیتی ادغام شده‌ای را تشکیل دهند (لیک و مورگان، ۱۳۸۱: ص ۶۴-۶۳). لذا، معظم‌له در پیام‌ها و دیدارها با شرکت‌کنندگان کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی، بر بیداری و آگاهی‌بخشی به ملت مسلمان (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱۰/۰۸)؛ شناخت دشمن مشترک (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۰۵/۰۱)؛ بازی نکردن در زمین دشمن (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۱۰/۲۹) و مقابله با عوامل ضد وحدت (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵/۰۱/۲۷) تأکید دارند. براین اساس، وقتی از «وحدت امت اسلامی» یا به تعبیر مقام معظم انقلاب «انسجام اسلامی» یاد می‌شود؛ به معنی برداشتن مرزهای جغرافیایی نیست، بلکه به معنی وحدت عملی کشورهای اسلامی و درک متقابل و تعامل متناسب درخصوص موضوعات مشترک، حول مصالح مهم اسلامی است (فرزندی، ۱۳۹۱: ص ۱۴۶). از این‌رو، رهبری نظام با فعال‌سازی نقش هدایتی-حمایتی جمهوری اسلامی ایران از طریق الگوسازی و ظرفیت‌سازی بر دامنه اعتبار دیپلماسی عمومی ایران و عمق استراتژیک آن افزودند.

۴. نتیجه‌گیری

اعتبار و اعتماد در عرصه بین‌المللی در میان مخاطبان خارجی، از اصول مهم و اساسی در تحکیم و تأثیرگذاری دیپلماسی عمومی است و به تدریج باعث شکل‌گیری تصویر ذهنی مثبت و مطلوب طرف مقابل و تقویت دیپلماسی عمومی و قدرت نرم در گستره جهانی می‌گردد. بر این اساس، هرچقدر اعتماد مخاطبان خارجی به نظام و سیاست‌های کشور مبدأ بیشتر باشد؛ اعتبار پیام، گفتار و عملکرد آن کشور نیز در میان ملت‌ها و کشورهای مقصد، بالاتر می‌رود و زمینه پذیرش و نفوذ آن نیز افزایش می‌یابد. در این میان، امام خمینی و مقام معظم رهبری به‌عنوان رهبران سیاسی-مذهبی نظام جمهوری اسلامی ایران در احیاء و فعال‌سازی ایدئولوژی اسلام سیاسی و ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی در عرصه سیاست خارجی و در

ارتباط با سایر ملت‌ها، اقدامات مؤثری انجام داده‌اند. چنانچه با پیوند میان دین و سیاست و بازخوانی ادبیات گفتمانی انقلاب اسلامی در میان مردم مسلمان منطقه و افکار عمومی جهان، توانستند اعتبار پیام انقلاب، و اهداف سیاست خارجی ایران را افزایش دهند که شواهد، معطوف به تعمیق و گسترش نفوذ راهبردی ایران در میان ملل منطقه است و قدرت یافتن محور مقاومت از موارد آن است. از این‌رو، رهبری نظام با رویکرد آرمان‌نگری واقع‌بینانه، با توجه به مسئولیت‌های فراملی و تصویر منطقی از اسلام سیاسی، براساس اصل تکلیف‌گرایی و اصول مندرج در قانون اساسی، در مبارزه با استکبار جهانی، دفاع از ملت‌های محروم و مظلوم جهان، حفظ و تقویت وحدت اسلامی و تقویت پایگاه مقاومت مردمی و اسلامی در منطقه و همکاری‌های متقابل و تعهدساز، نقش مهمی در اعتباربخشی به دیپلماسی عمومی ایران داشته‌اند. بیداری ملت‌های مسلمان در برابر نظام سلطه که در سال ۲۰۱۱ به وقوع پیوست؛ گرچه دارای ریشه‌های متفاوتی است؛ اما پیام‌ها و آموزه‌های انقلاب اسلامی و کنش ایران در منطقه، نقش مؤثری در آن داشته است و دیپلماسی عمومی ایران می‌تواند همچنان در نقش بیدارسازی افکار عمومی مردم مسلمان و تحت ستم منطقه، ایفاگر نقش فعال و راهبردی باشد که همواره رهبری نظام تبیین‌گر اصلی آن بوده‌اند.

منابع

قرآن کریم.

- آشنا، حسام‌الدین؛ جعفری هفت‌خوانی، نادر (۱۳۸۶)؛ دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی؛ پیوندها و اهداف. دانش سیاسی، شماره ۵: ص ۱۸۷.
- ارغوانی پیرسلامی، فریبرز؛ دهقان، مجتبی (۱۳۹۵). قانون اساسی و حقوق بشر در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران. پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۹(۲۰): ص ۵۷.
- افتخاری، اصغر؛ حکیمی، محمد (۱۳۹۹). مختصات الگوی مقاومت اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری. پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۸(۱۸): ص ۲۲۰.
- ای. لیک، د؛ ام. مورگان، پاتریک. (۱۳۸۱). *نظم‌های منطقه‌ای؛ امنیت‌سازی در جهانی نوین*. مترجم: سید جلال دهقانی فیروزآبادی. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- برزرگ، ابراهیم (۱۳۹۱). *نظریه‌های بازتاب جهانی انقلاب اسلامی ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- پرانکانیس، آنتونی (۱۳۹۰). *اعتبار و دیپلماسی عمومی*. در: مرجع دیپلماسی عمومی. ترجمه روح‌الله طالبی آرانی. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- پوراحمدی، حسین (۱۳۹۴). *مقدمه‌ای بر نظریه اسلامی روابط بین‌الملل: بازخوانش انتقادی نظریه‌های روابط بین‌الملل*. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- جعفری، علی‌اکبر؛ قربی، سید محمدجواد (۱۳۹۲). راهبردهای مقابله با سلطه فرهنگی نظام استکبار در اندیشه سیاسی امام خمینی. *پژوهشنامه انقلاب اسلامی*، ۳(۹): ص ۱۵۹.
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۸). *اندیشه سیاسی امام خمینی*. تهران: پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.
- جمشیدی، محمدحسین؛ درودی، مسعود (۱۳۹۸). مفهوم و شاخصه‌های عدالت سیاسی در گفتمان سیاسی امام خمینی (با تأکید بر نظریه عدالت سیاسی راولز). *مطالعات انقلاب اسلامی*، ۷(۲۲): ص ۱۶۲.
- جوادی ارجمند، محمدجعفر (۱۳۹۲). تأثیر جهانی شدن فرهنگ بر جایگاه دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی ایران. *مطالعات انقلاب اسلامی*، ۱۲(۳۴): ص ۱۶۳.
- حمزه‌پور، علی (۱۳۹۰). *راهبردهای امنیتی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۶/۰۵/۰۱). *بیانات در دیدار مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی*. قابل دسترس در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2845>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۳/۰۳/۰۴). *بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی*. قابل دسترس در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26518>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۹/۰۸/۰۴). *بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی*. قابل دسترس در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3031>

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶/۰۲/۰۵). *بیانات در دیدار با مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36307>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴/۱۰/۰۸). *بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31770>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۹/۰۹/۱۰). *بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=10664>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۵/۰۵/۱۱). *بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33886>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷/۰۷/۱۲). *بیانات در همایش ده‌ها هزار نفری «خدمت بسیجیان» در ورزشگاه آزادی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=40645>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۰/۱۱/۱۳). *بیانات در دیدار کارگزاران نظام*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2572>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷/۰۳/۱۴). *بیانات در مراسم بیست و نهمین سالگرد رحلت امام خمینی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=39796>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۲/۰۳/۱۷). *بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22816>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶/۱۱/۱۹). *بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=38872>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷/۱۱/۲۲). *بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۵/۰۱/۲۷). *بیانات در دیدار کارگزاران نظام*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3336>
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۲/۱۰/۲۹). *بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی*. قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=25056>
- خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۹). *صحیفه نور*. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی و انتشارات سروش، ج ۱۰، ۶، ۱۹، ۱، ۵، ۷، ۲۱-۲۰، ۱۳.
- دانشیار، علیرضا؛ ترک، حسین (۱۳۹۰). *عدالت جهانی در اندیشه امام خمینی*. *مطالعات انقلاب اسلامی*، ۷(۲۷): ص ۲۵۳.
- داوند، محمد؛ اسلامی، محسن؛ داوند، حجت (۱۳۹۷). *تأثیر انقلاب اسلامی بر هندسه قدرت مقاومت اسلامی در غرب آسیا*. *مطالعات سیاسی جهان اسلام*، ۷(۲۵): ص ۸۴.
- درخشه، جلال؛ غفاری، مصطفی (۱۳۹۰). *دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در جهان اسلام فرصت‌ها، اقدامات، اولویت‌ها و دستاوردها*. *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۱۲(۱۶): ص ۱۲.

- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۹۲). *سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: انتشارات سمت.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ رادفر، فیروزه (۱۳۸۹). *الگوهای صدور انقلاب در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ وهاب‌پور، پیمان (۱۳۹۴). *امنیت هستی‌شناختی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- رجبی، هادی (۱۳۹۸). *راهبردهای اتحاد جهان اسلام با ابتدای بر دیده‌گاهای مقام معظم رهبری*. پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۹(۳): ص ۶۵.
- رحمانی، منصور (۱۳۹۴). *دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی*. *مطالعات راهبردی جهانی شدن*، ۶(۱۵): ص ۷۶.
- رینولد، ترزا (۱۳۸۹). *قدرت نرم و سیاست خارجی آمریکا (در جنگ علیه عراق طی سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۳)*. ترجمه مجید رسولی. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- ستوده، محمد (۱۳۷۸). *امام خمینی و مبانی نظری سیاست خارجی*. *علوم سیاسی*، ۲(۵): ص ۲۷۴.
- ستوده، محمد (۱۳۸۶). *تحولات نظام بین‌الملل و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. قم: بوستان کتاب.
- سجادپور، سید محمدکاظم؛ وحیدی، موسی‌الرضا (۱۳۹۰). *دیپلماسی عمومی نوین: چارچوب‌های مفهومی و عملیاتی*. *سیاست*، ۴(۴): ص ۸۸.
- عباس‌تبار مقری، رحمت (۱۳۹۹). *تحلیل گفتمانی رویکرد واگرایی آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به نظام سلطه آمریکا*. *پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، ۹(۳۴): ص ۱۰۱.
- عطایی، فرهاد؛ قادری کنگاوری، روح‌اله؛ ابراهیمی، نبی‌اله (۱۳۹۰). *دیپلماسی عمومی و قدرت نرم؛ ایران و آمریکا در عراق*. *جدید*. *سیاست*، ۴(۳): ص ۱۹۳.
- غریایق زندی، داود (۱۳۸۷). *اصول و مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: جستاری در متون*. *مطالعات راهبردی*، ۱۱(۲): ص ۲۹۳-۲۹۲.
- فرزندی، عباسعلی (۱۳۹۱). *وحدت و انسجام اسلامی از منظر مقام معظم رهبری*. *حبل‌المتین*، ۱(۱): ص ۱۴۶.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*.
- گاس، رابرت؛ سیتز، جان (۱۳۹۰). *اعتبار و دیپلماسی عمومی*. در: *مرجع دیپلماسی عمومی*. ترجمه روح‌الله طالبی آرانی. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- محمدی، منوچهر (۱۳۹۲). *انقلاب اسلامی؛ زمینه‌ها و پیامدها*. قم: دفتر نشر معارف.
- مشیرزاده، ح. (۱۳۹۷). *از گفتمان انقلاب اسلامی تا گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی*. *سیاست خارجی*، ۳۲(۴): ص ۴۵.
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۱). *تحول در نظریه‌های بین‌الملل*. تهران: انتشارات سمت.
- موسوی خورشیدی، سید محمدجواد (۱۳۹۴). *نقش دیپلماسی عمومی نوین در تأمین منافع ملی جمهوری اسلامی ایران*. *سیاست*، ۲(۶): ص ۷۷.
- میراحمدی چنارونیه، منصور؛ کمالی‌گوگی، محمد (۱۳۹۳). *تحلیل مفهوم کرامت انسانی در اندیشه سیاسی شیعه: مطالعه*

- موردی اندیشه امام خمینی. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۳(۱۰): ص ۳۱.
- نجات رایزن، علی؛ علی اله‌بداشتی، منصور، احسان (۱۳۹۴). مبانی کرامت انسان از دیدگاه امام خمینی. فلسفه دین، ۱۲(۱).
- هادیان، ناصر؛ سعیدی، روح‌الامین (۱۳۹۲). از دیپلماسی عمومی سنتی تا دیپلماسی عمومی نوین: رویکردی هابرماسی. راهبرد، ۲۲(۶۸): ص ۴۶.
- هاشم‌پور، پیروز؛ حقیقی، علی محمد؛ زارعی، غفار (۱۴۰۰). هویت‌بخشی انقلاب اسلامی ایران به محور مقاومت اسلامی (مطالعه موردی: حزب‌الله لبنان). سپهر سیاست، ۸(۲۷): ص ۴۵.
- Kim, J. (2015). Public relations and Public Diplomacy in cultural and educational exchange programs: A coorientational approach to the program. *Public relations review*, 42(1).
- Snow, N. & Taylor, P. (2009). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. Annenberg school of communications (University of Southern California).